

KIRAZ YETİŞTİRİCİLİĞİ

İlk kültüre alındığı yer Anadolu olarak bilinmektedir.Yaklaşık olarak 1500 civarında kiraz çeşidi bulunmaktadır ve ıslah çalışmaları ile günden güne çeşit sayısı artmaktadır. Kiraz memleketimizin her yöresinde yetiştirilebilmektedir. Kirazda Ülkemiz koşullarında ağaç başına alınan verim 25 kg civarındadır. Üretimimizin %10 gibi düşük bir miktarı ihraç edilebilmektedir. ülkemiz kiraz tarımına uygun olmakla birlikte ancak uygun arazi seçimi, araziye uygun anaç seçimi çeşit seçimi,ilk yıllarda şekil verme terbiye budama, sulama, gübreleme, toprak işleme tozlayıcıların dikimde mutlak planlanması,yabancı ot kontrolü, hastalık zararlılarla mücadelenin uygun olarak yapılması halinde ihraç vasıflı kiraz üretimimizin artması mümkündür.

BAHÇE TESİSİ

İleriki yıllarda karşılaşılabilecek birçok problem bahçe tesis ederken bazı hususlara dikkat edilirse önlenir. Bu dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- * Şiddetli rüzgarlara (özellikle kuzey rüzgarları)açık yerler olmamalıdır.
- * Eğimli ve yamaç yerler seçilmemelidir.
- * Tesis öncesi toprak numunesi alınıp tahlil yaptırılmalıdır.
- *Kiraz soğuklama ihtiyacı yüksek bir meyve olduğu için yüksek yerlere tesis edilmelidir.
- * Don tabanı oluşturan yerlere kurulmalıdır.
- *Taban suyu yüksek yerlere kurulmamalıdır.

Kışın -20 C' nin altına düşmeyen bölgeler seçilmelidir. önceki bol yağışlar o yılın ürün kalitesine, hasattan sonraki yağışlarda gelecek yılın ürün kalitesini etkilemektedir. Kiraz, soğuklama ihtiyacı yüksek bir meyvedir.

Anaç Seçimi :

Kuş Kirazı (Prunus avim) : Ülkemizde yaygın olarak kullanılan bir anaçtır. Dikine ve kuvvetli büyür, büyük taç yapar. Uygun şartlarda uzun ömürlüdürler. Geçirgen derin, organik maddece zengin topraklarda verimli tınlı,daha iyi yetişir. Kirece mukavemeti azdır. Göz aşısı ile uyuşması iyidir. Toprak ve arazi yapısı uygun olursa 6*6, 6*5 m. aralıklarla dikilip ilk yıllardan itibaren şekil verilmeli ve budama yapılmalıdır. Terbiye ve budamaya fazla dikkat edilemeyecekse biraz daha geniş dikilebilir.

İdris (Prunus mahalep) : Daha az su verilebilen arazilerdeki kiraz bahçesi tesisinde uygun bir anaçtır. Daha çok vişneye anaç olarak kullanılır.

*Taç küçüktür. Kuş kirazının %75-80'i kadar.

*Kökler daha derine gider.

*Süzek ve kumlu toprakları sever. Kuş kirazına göre kirece daha dayanıklıdır.

* Aşı uyuşmazlığı gösterebilir.

* Yüksek (60-65 cm.) den aşılandığında bodurlaştırıcı etki artar, fakat pratik olmadığından pek uygulanmamaktadır. Genellikle Prunus mahalep ile kurulan kiraz bahçeleri için 4x5, 5x5 m. dikim mesafeleri uygundur. Vişne bahçeleri için ise 4x4, 4x5 m. gibi aralıklar önerilebilir.

Kiraz yetiştiricisinde problemlerin önemli bir bölümü ,henüz bahçe kurulurken yapılan hatalardan kaynaklanmaktadır. Bu hatalar:Tek çeşitle bahçe kurulması, ilk yıllarda ağaçların terbiye edilmemesi , derin dikim gövde yaralanmalarının önemsenmemesi şeklinde sayılabılır bunlar, ileriki yıllarda ağacın verim ve sağlığını etkilemektedir. Tek çeşitle bahçe kurulması yetersiz döllemeye veya hiç döllememeye sebep olmaktadır. Ben düşmeden hasada kadar olan sürede yağmur çatlaması zararına karşı tek çeşitle bahçe kurulmaması gerekmektedir. Her kiraz bahçesinde en az 4-5 çeşit bulunmalıdır. Çeşitlerin seçiminde ise birbirlerini dölleyebilir nitelikte olmasına dikkat edilmelidir.

ÇEŞİT SEÇİMİ: İyi bir verim için birbirini iyi dölleyebilir çeşitlerin bulunması, ekolojik faktörlerden kaynaklanan riskin azaltılması, 1,5 aylık bir süre boyunca pazara kiraz sunulabilmesi, hasatta işçilik v.b. gibi yönlerden dolayı sıkışmamak için iyi bir çeşit

planlaması gereklidir. Dölleyici :Kiraz bahçelerinde temel sorunlardan birisi, dölleme problemi ve bunun bir sonucu olarak verim azlığı ve verim düzensizliğidir.Verim azlığı ve verim düzensizliğinin başka sebepleri de olmakla birlikte en önemlisi doğru dölleyici planlamamasıdır.

YER SEÇİMİ

Kiraz; kullanılan anaç ne olursa olsun taban arazileri sevmez. Taban suyu olan bölgelerde kiraz tarımı yapılamaz. Geçirgen ve organik maddece zengin olan toprakları sever. Don çukurlarından zarar görür. Yüksek yerlerde, güney bölgelerde erken donlardan çiçekler zarar görür. Kışı -20 C'nin üstünde olan bölgelerde dallarda ve köklerde don zararı olabilir.

TOPRAK HAZIRLIĞI

Kiraz dikiminden önce arazi tesviye edilmeli,Ağustos-Eylül ayında 90 cm. aralıkla dip kazanla baklava dilimi şeklinde sürdürülmelidir. Kısmi taban suyu veya su birikme gibi problem söz konusu olursa 40-50 m. aralıkla hendekler oluşturulmalıdır.

Anaç Seçimi : sulama imkanı bulunan ve kireç oranı düşük topraklarda kuş kirazı anacı kullanılmalıdır. Kireç bir miktar bulunuyorsa ve sulama imkanı az ise kökü derine daha fazla inen idris anacı kullanılmalıdır. Dikilecek fidanlarda gövde sağlam olmalı yara olmamasına dikkat edilmelidir.Kök bölgesi saçak durumu iyi olmalıdır. ; İleride fidanla gelebilecek hastalıkların sorun teşkil etmemesi ve çeşit ve anaç karmaşasıyla karşılaşılması için Fidanlar ismine doğru ve sertifikalı yerlerden temin edilmelidir. Dikim aralığı:Arazi yapısına uygun anaçların seçimine müteakip; P.Aviyum(Kuş kirazı) 6x6 m.,6x5m. aralıklarda, P.Mahalep (İdris) anacı için ise 6x5m.,5x5m. ve 4x5m. gibi aralıklarla dikilmelidir.

Fidan Dikimi : Fidanların erken temin edilip sonbaharda dikimi daha iyi sonuç verir. Fidan dikiminde fidan çukurlarına bir kürek yanmış ahır gübresi ve/veya her fidan çukuru için 100 gr. Triple Süperfosfat ile 100gr. Amonyum Sülfat da dikim toprağına karıştırılmalıdır. Sonbahar dikimlerinde don tehlikesi oluşacak olursa malç uygulaması ile korunur. Dikim öncesi yaralı kök kısımları ve uzun yan kökler kesilmeli ve köklere fungusit uygu laması yapılmalıdır. Bu işlem kök tuvaleti diye tanımlanır. Aşı noktaları toprak seviyesi üzerinde olmalıdır.Dikimde herək kullanılmalıdır.

Tepe Kesimi : Tepe kesimi ,Gözler iyice kabardığında yapılırsa yeni oluşacak ilk kat dallarımız daha geniş açılı oluşur. Tepeler aşı gözü takılan tarafın karşı yönünde bulunan uygun bir gözden 70 cm. civarında kesilmelidir.

Terbiye ve Budama: Yerden 45 cm. lik mesafedeki dalların tamamı temizlenir. Kiraz ağaçlarının nihai büyümesi sonunda 4 veya 5 kat oluşturulmalıdır.her katta en az 3, en fazla 5 yan dal bırakılmalıdır.Yan dalların gövdeye düşey aralığı 20 cm. olmalıdır. Neticede toplam 17-21 yan dal oluşturulmalıdır.ilk yıllarda yapılan budamalar şekil vermede çok etkilidir. Aynı zamanda erken verimliliği sağlar (genç kısırılık dönemini azaltır). İleriki yıllarda budama ile kalite ve verimi artırır. Kış budaması dormant dönemde yaz budaması ve hastalıklı dalların çıkarılması işi temmuz sonuna kadar sürebilir.

Toprak İşleme : Toprak işleme 10-12 cm. derinlikte olmalıdır.Gübrelerin toprağına karışması,toprağın havalandırılması kış yağışlarından faydalanma ,yabancı ot kontrolü, nemin muhafazası benzeri yararları vardır. Sonbaharda yüzlek bir toprak işleme yapılmalıdır. Bu işlem kiraz sineği mücadelesinde de etkilidir. Son yıllarda modern tarım uygulama malarında , alttan işleme (Kaz ayağı) yırtarak işleme ve sıfır toprak işleme daha yaygın olarak uygulanmaktadır. Derin sürüm kesinlikle yapılmamalıdır.Bu durumda yabancı otlar ot ilaçları ile kiraz sineği mücadelesi ise ilaçlama ile yapılır.

Dikim aralığı : Kiraz tarımı yapılan yerlerde dikim aralığı genellikle fazladır.Bu nedenle bahçenin ilk yıllarında ara boş kalmasın diye ara tarımı yapılmaktadır.

Gübreleme : Gübreleme toprakta eksikliği tahlillerle bilinen bitki besin elementlerinin takviyesidir. Önceleri yapılan yanlış gübrelemeler veya besin kilitlenmesi olaylarından

kaynaklanan ve toprakta varlığı tahlillerle bilindiği halde ağaçta eksikliği görülen elem entler mevcut olabilir. Bunun önlenmesi için gübreleme;

- Kullanılacak gübre amaca ve usulüne uygun olarak verilmelidir.

-Gübre uygun zamanda verilmelidir.

-Bitkinin ihtiyacı kadar gübre verilmelidir.

Verilecek gübre miktarını saptarken göz önünde bulundurulması gereken hususlar:

- Toprağın yapısı ,Ağaçların yaşı ,Ağaçların gelişme durumları ,Sulama miktarı ve sulama şekli,Bitkilerin verim miktarı ,Anacın cinsi ,Ahır gübresi uygulamaları, vb.

Gübreleme;sulama, budama ve toprak özellikleri ile çok değişse de ölçü olarak 1 yıllık sürgünlerin uzunluğu bir fikir oluşturmalıdır. Şöyleki meyveye yatmamış ağaçlarda 60-90 cm. arasındaki sürgünler gelişmenin olumlu seyrettiğini gösterir. Sürgünler 90 cm.den fazla ise gereksiz azot uygulamasına veya fazla sulamaya bağlıdır.Sürgünler 60 cm. den kısa ise su ve azot noksanlığındandır.Yetişkin kiraz ağaçlarında 40-60 cm. arasında sürgünler var ise gelişme normaldir. Sürgünler bu ölçülerden kısa ise yeterli beslenme yoktur. Doğal gübre olarak dekara 2-3 ton ahır gübrelemesi yeterli olacaktır. Verimdeki bir ağaca ortalama değer olarak her yıl2-3 kg. Amonyum Sülfat, 1 kg. Triple Süper Fosfat , 1 kg.. Potasyum verilmelidir. Fosfurlu ve potasyumlu gübreler bölgesel iklim ve alışkanlıklara göre Sonbahar veya erken İlkbaharda azot uygulamaları ise erken İlkbaharda birinci dilimi, çiçek dökümünden sonra ikinci dilim ve hasattan sonra üçüncü dilim uygulanır. Ağaçlarda gübreleme ; İz düşümü gübrelemesi ve bant sistemi gübrelemesi şeklinde uygulanmaktadır. Yaprak gübreleri ağacın bitki besin elementi eksiklikleri de gözönüne alınarak güvenilir firma ürünleri kullanılabilir.

Sulama: Kirazlarda sulama , fidan dikimindeki Cansuyu ile başlar. Dikimlerin İlkbahar veya Sonbaharda yapılması gözönüne alınmaksızın cansuyu verilir. Ülkemiz koşullarında genellikle ben düşme dönemine kadar İlkbahar yağmurları ile su ihtiyacı karşılanmaktadır. Kurak giden yıllarda sulama müdahalesinde bulunulmalıdır. Kiraz, çok suyu da kuraklığı da sevmez. Bu şartlar gözönüne alınarak sulama planlanmalıdır. Kurak giden yıllarda çiçeklenme esnasında toprağın yeterince nemli olması sağlanmalıdır. Ben döneminden hasada 4-5 gün kalıncaya kadar kirazlar susuz kalmamalıdır. Bu dönem aralığında toprak hafifçe nemli tutulabilirse ,istenen irilik ve kalite sağlanabilir. Yetişkin ağaçlarda kök boğazı çevresi sulanmamalıdır. Sulama düzeni oluştururken, bitki gövdesinden 2-3 m. dışarıda setler yapılır. Bu setlerin içi değil dışına su verilmelidir. Çünkü suyu alabileceği kök bölgesi o kısımdadır.Bu sulama sistemi ile kök dağılımı teşvik de edilmiş olacaktır. Ağır topraklarda su miktarı az ve sulama aralıkları daha uzun olmalıdır. Damlama veya mini spring le sulama yapılmıyorsa , sulama taveları kısa tutulmalı göllenmeden diğer tavaya geçirilmesi daha uygundur. Fazla su kloroza neden olur. Sonbaharda yağışlar az olursa kısmen sulama yapılmalıdır.Hasattan hemen önce yapılan fazla sulama meyve iriliğin teşvik etsede ,meyve eti sertliği ve tadı olumsuz etkilediği gibi ağaç sağlığı açısından da sakıncalıdır. Hasattan sonra da verilecek su yeni oluşan çiçek gözlerinin gelişimine de faydalı olacaktır. 13-
Tozlayıcı (Dölleyici): Bahçe planlanırken 8 ana çeşide 1 adet dölleyici dikilmelidir. Genellikle 0900 Ziraat ana çeşidimiz de şu kiraz çeşitleri dölleyici olarak kullanılabilir:Starks Gold, merton Late,B.Gauçher, Noble, Jübile dir. Verim yaşıdaki dölleyici sorunu bulunan bahçelerde, uygun aralıklarda ağaçların bazı dalları çevirme aşısı ile dölleyici çeşitler aşılanabilir. Böylece propleme kısmen çözüm bulunmuş olur.